

Сорочинська О.А.

Житомирський державний університет імені Івана Франка (України)

Тенденції розвитку позакласної еколого-натуралістичної роботи в країнах Західної Європи

Суспільство все глибше починає усвідомлювати негативний вплив власної діяльності на природне середовище, тому інтенсивно здійснює пошуки різних шляхів виходу з екологічної кризи. Проводяться масові природоохоронні заходи, конференції, симпозіуми, створюються організації на захист навколишнього природного середовища. Але щоб запобігти подальшому руйнуванню навколишнього середовища, допомогти природі поновити свої життєтворчі сили потрібно значну увагу приділяти екологічній освіті і вихованню підростаючого покоління, а особливо організації і здійсненню позакласної еколого-натуралістичної роботи.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукової літератури засвідчує, що питання розвитку і впровадження екологічної освіти і виховання у школах зарубіжних країн розглядали ряд науковців. Розвиток екологічної освіти в середніх школах Великої Британії досліджував Марченко Г.В., а теорію й практику екологічного виховання учнівської молоді у цій країні вивчала Полякова Я.В. Питання еколого-естетичного виховання у школах Німеччини досліджувала Рудковська І.В.

Однак, у цих, як і в багатьох інших працях, на жаль, недостатньою мірою розглядаються особливості позакласної еколого-натуралістичної роботи у країнах західної Європи (Франція, Німеччина, Великої Британії та ін..).

Тому наша стаття має на меті проаналізувати стан позакласної еколого-натуралістичної роботи в країнах західної Європи та її особливості.

Під час аналізу наукової літератури було встановлено, що у Німеччині з 1919 р. існує спеціальна служба дитячих і шкільних садових ділянок, успішно функціонують експериментальні екологічні станції, національні парки, де в процесі практичної діяльності формуються еколого-натуралістичні знання.

У зв'язку з погіршенням у цій країні якості навколишнього середовища у другій половині ХХ ст. приймається низка законів і загальноєвропейських стандартів, які спрямовані на охорону природи, а питання природоохоронної тематики входять до програм багатьох навчальних дисциплін. Також екологічне виховання в 70-х рр. ХХ ст. усвідомлюється як складова частина загального виховання. Відбулася зміна в системі цінностей, що призвело до подолання погляду на природу як на простий об'єкт людських маніпуляцій.

На даний момент суттєву роль у розв'язанні проблем природного середовища в цій країні відіграють засоби масової інформації, громадські організації, партії. Для вивчення лісових екосистем і небезпеки, яка їм загрожує, здійснення науково-дослідної роботи Працівники національного парку створили екологічну програму "Баварський ліс" [4, с. 11-13].

Питання екології та охорони природи з 1971 р. вивчаються у випускних класах Франції. Під час практичних занять на сільськогосподарських ділянках, дослідних станціях, рибних господарствах молодь вивчає види забруднення навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів [5, с. 30].

Ускладнення екологічних проблем унаслідок промислової революції в Британії значно підвищило інтерес населення до природи та її збереження. Екологічна освіта широких верств населення та підростаючого покоління Великобританії розпочалася наприкінці 1960-х рр. Тоді ж активізувався й законодавчий процес: приймаються закони і постанови, спрямовані на розвиток цієї галузі педагогічної теорії й практики, створюються національні концепції екологічної освіти. Подальшому розвитку екологічної освіти в 70-ті р. сприяла низка соціально-економічних чинників: утрата колоній (постачальників природних ресурсів) і скорочення власних запасів сировини, різке зростання рівня забруднення природного середовища, відсутність єдиного навчального плану для середніх шкіл. У зв'язку з цим, із 1988 р. екологічна освіта у Великій Британії отримує державний статус [3, с. 14].

Із метою реалізації завдань екологічної освіти в середніх школах Британії та підвищення якості екологічної підготовки школярів учителі, поряд із поширеними формами й методами навчання (лекції та демонстрації, лабораторні та практичні проекти, дискусії), використовують і нові технології (комп'ютерні ігри, моделювання, відображення явищ за допомогою схем, карт, діаграм; екологічні стежки, фермерські господарства, створення мінідендро- і фітопарків). Також великого значення надають створенню живих куточків, улаштуванню шкільних метеорологічних станцій, екскурсіям у парки, на ферми, заповідники, музеї, організації зелених насаджень [2, с. 23].

Застосування цих технологій сприяє підвищенню інтересу учнів до навчання та більш якісному засвоєнню навчального матеріалу.

Активну участь у екологічному вихованні британської молоді беруть скаутські організації, орнітологічні товариства, товариства захисту свійських тварин. Перша молодіжна організація "Скаутінг фор бойс" була заснована в 1908 р. у Великобританії генералом Р.Б. Пауелом. Згодом вона переросла у Всесвітню скаутську організацію й у своїй діяльності вбачала різнобічний розвиток молоді, розкриття її здібностей [1, с. 21].

У статуті скаутів визначено основні принципи діяльності. Так, принцип "Обов'язок перед іншими" включає концепцію цілісності природного світу відбиває ідею збереження природи. Це означає, що досягаючи будь-яку мету, людина має використовувати природні ресурси таким чином, щоб не порушити стабільності й гармонії природного світу. Адже розвиток суспільства не може відбуватися за всяку ціну, він повинен ґрунтуватися на цілісності людини і природи.

Також у статуті зазначено, що скаут – друг тварин і рослин, він завжди повинен пам'ятати, що вони є незамінною частиною природи. Скаут захищає сам і пояснює іншим, що необхідно піклуватися про тварин і рослин, вивчає звички звірів, місця їх проживання для того, щоб не порушувати під час походів їх екологічне середовище, щоб, у міру можливості, зуміти допомогти пораненим диким звірам, у холодний час підгодувати найслабших з них.

Висновки. Отже, становлення еколого-натуралістичної роботи, і зокрема позакласної у країнах західної Європи відбувалося довго і послідовно. Значна частка цього досвіду має допомогти у пошуках нових, ефективних шляхів удосконалення навчально-виховного процесу українських шкіл для ефективної організації і здійснення позакласної еколого-натуралістичної роботи.

Література

1. Вербицький В.В. Розвиток позашкільної еколого-натуралістичної освіти в Україні (1925-2000 рр.): Дис. ... д-ра пед.наук: 13.00.01. – К., 2004. – 508 с.
2. Марченко Г.В. Розвиток екологічної освіти в середніх школах Великої Британії у другій половині ХХ століття: Автореф. ... канд.пед.наук: 13.00.01. – Київ, 2004. – 23 с.
3. Полякова Я.В. Теорія і практика екологічного виховання учнівської молоді у Великій Британії (етнопедагогічний аспект): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. – Луганськ, 2005. – 23 с.
4. Рудковська І.В. Еколого-естетичне виховання у школах Німеччини: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. – Луганськ, 2005. – 20 с.
5. Швед М.С. Екологічна едукація за кордоном і в Україні. – Львів: Світ, 1997. – 106 с.